

Таблиця 6. (Витяг). Дисертації кандидатів філософських наук М. Єгупова і Н. Фіалко

<p>Єгупов М. Ідентичність як атрибут людини і суспільства. (29 грудня 2015)</p>	<p>Фіалко Н. Гуманізація вищої освіти: змістовно-функціональні аспекти (29 грудня 2015)</p>
<p>с. 50-51 Варто прислухатися до Г. Маркузе: «Чим більш раціональним, продуктивним, технічно оснащеним і тотальним стає управління суспільством, тим важче уявити собі засоби й способи, за допомогою яких індивіди могли б позбутися свого рабства. Будь-яке звільнення неухильно передбачає попереднє усвідомлення рабського становища. Головним завданням залишається витіснення хибних потреб істинними, а також відмова від репресивного задоволення» [180, с. 9]. Очевидно, Я. Буркхардт мав рацію, коли наполягав на винятковому значенні ролі техніки самосвідомості для становлення особистості та справжності її існування. Як зауважив З. Фрейд, «людина невротизується, оскільки не може винести всієї сукупності обмежень, накладених на неї суспільством в ім'я культурних ідеалів. З цього було зроблено висновок, що істотне зменшення таких обмежень означало б повернення до втрачених можливостей щастя. Але тут з'являється одне розчарування: за час життя кількох попередніх поколінь люди досягли дивовижного прогресу в природничих науках і в їх технічному застосуванні, однак посилення панування над природою не додало їм щастя. Тут варто було б зробити очевидний висновок: владан над природою не є вирішальною умовою людського щастя» [264, с.153]. Це вкрай важливий як соціально-філософський, так і ідеологічний аспект, адже він формує світоглядний фундамент суспільної свідомості, від адекватності якого залежать динаміка і ефективність соціогенезу в оглядовій перспективі.</p>	<p>с.87-88 Варто прислухатися до Г. Маркузе: «Чим більш раціональним, продуктивним, технічно оснащеним і тотальним стає управління суспільством, тим важче уявити собі засоби й способи, за допомогою яких індивіди могли б позбутися свого рабства. Будь-яке звільнення неухильно передбачає попереднє усвідомлення рабського становища. Головним завданням залишається витіснення хибних потреб істинними, а також відмова від репресивного задоволення» [174, с. 9]. Очевидно, Я. Буркхардт мав рацію, коли наполягав на винятковому значенні ролі техніки самосвідомості для становлення особистості та справжності її існування. Як зауважив З. Фрейд, «людина невротизується, оскільки не може винести всієї сукупності обмежень, накладених на неї суспільством в ім'я культурних ідеалів. З цього було зроблено висновок, що істотне зменшення таких обмежень означало б повернення до втрачених можливостей щастя. Але тут з'являється одне розчарування: за час життя кількох попередніх поколінь люди досягли дивовижного прогресу в природничих науках і в їх технічному застосуванні, однак посилення панування над природою не додало їм щастя. Тут варто було б зробити очевидний висновок: владан над природою не є вирішальною умовою людського щастя» [281, с.153]. Це вкрай важливий як соціально-філософський, так і ідеологічний аспект, адже він формує світоглядний фундамент суспільної свідомості, від адекватності якого залежать динаміка і ефективність соціогенезу в оглядовій перспективі.</p>
<p>с.144-145 Термін «постіндустріальне суспільство» в його сучасному значенні був вперше запропонований Д. Беллом у книзі «Прийдешнє постіндустріальне суспільство», в якій автор виокремив основні риси нової соціальної формації: збільшення ролі теоретичного знання і його централізація; створення нової інтелектуальної технології для розв'язання економічних, інженерних та соціальних проблем; формування класу виробників знання й інформації; перегляд пріоритетів: від виробництва товарів до виробництва послуг; зміна владних відносин на користь меритократичної (від лат. meritos - заслужений) тенденції; підвищення економічної цінності інформації.</p> <p>Практично одночасно з теорією Белла у США та Європі з'явились декілька подібних концепцій: «Нове індустріальне суспільство» Дж. Гелбрейта, «Надіндустріальна цивілізація третьої хвилі» О. Тоффлера, «Технотронне суспільство» З. Бжезинського, «Зрілого індустріального суспільства» Р. Арона, «Посткапіталістичного суспільства» Р. Дарендорфа, «Просунутого індустріального суспільства» Г. Маркузе,</p>	<p>с.127-128 Термін «постіндустріальне суспільство» в його сучасному значенні був вперше запропонований Д. Беллом у книзі «Прийдешнє постіндустріальне суспільство», в якій автор виокремив основні риси нової соціальної формації: збільшення ролі теоретичного знання і його централізація; створення нової інтелектуальної технології для розв'язання економічних, інженерних та соціальних проблем; формування класу виробників знання й інформації; перегляд пріоритетів: від виробництва товарів до виробництва послуг; зміна владних відносин на користь меритократичної (від лат. meritos - заслужений) тенденції; підвищення економічної цінності інформації.</p> <p>Практично одночасно з теорією Белла у США та Європі з'явились декілька подібних концепцій: «Нове індустріальне суспільство» Дж. Гелбрейта, «Надіндустріальна цивілізація третьої хвилі» О. Тоффлера, «Технотронне суспільство» З. Бжезинського, «Зрілого індустріального суспільства» Р. Арона, «Посткапіталістичного суспільства» Р.</p>

<p>«Інформаційного суспільства» Я. Масуди та низки інших. Практично всі футуристичні теорії цього напрямку погоджувалися з Д. Беллом щодо визначення характерних ознак «суспільства майбутнього»: серед них найчастіше йшлося про високу автоматизацію виробництва, зростання значення непродуктивної праці (сфера обслуговування), збільшення ролі науки як у суспільстві, так і в процесі виробництва, підвищення значення інформації і знання тощо.</p>	<p>Дарендорфа, «Просунутого індустріального суспільства» Г. Маркузе, «Інформаційного суспільства» Я. Масуди та низки інших. Практично всі футуристичні теорії цього напрямку погоджувалися з Д. Беллом щодо визначення характерних ознак «суспільства майбутнього»: серед них найчастіше йшлося про високу автоматизацію виробництва, зростання значення непродуктивної праці (сфера обслуговування), збільшення ролі науки як у суспільстві, так і в процесі виробництва, підвищення значення інформації і знання тощо.</p>
<p>с.145-148 Дослідження соціальних процесів суспільствах, що вступили в епоху «постсучасності», зроблені як в рамках соціології (Е. Гідденс, З. Бауман), так і у філософії постмодернізму (Ж. Бодрійяр, Ж. Дельоз, Ж. Ліотар), виявили низку невідповідностей реалій постсучасного суспільства тим прогнозам, які були зроблені наприкінці ХХ століття.</p> <p>Розглядаючи нове суспільство з позицій інституційного критерію, сучасні спостерігачі найчастіше визначають його як суспільство «глобальне». Згідно з Ульріхом Беком, дане поняття означає, що ми вже живемо у взаємопов'язаному мегасуспільстві в тому сенсі, що уявлення про замкнені простори перетворилося на фікцію. Жодна країна чи навіть група країн не може відгородитися в своєму функціонуванні від інших. Різні форми економічної, культурної, політичної взаємодії конвергують один з одним, тому самоочевидні цінності західної моделі розвитку доводиться доводити і виправдовувати наново. Глобалізація передбачає процеси, в яких національні держави та їхній суверенітет вплітаються в павутину транснаціональних акторів і підкоряються їх владним можливостям, пріоритетам та ідентичності.</p> <p>На думку Е. Гідденса, глобалізацію слід розглядати насамперед як процес інтенсифікації соціальних відносин, які пов'язують віддалені частини світу таким чином, що локальні феномени формуються під впливом подій, котрі відбуваються на великій від них відстані, тоді як глобальні значною мірою визначаються локальними змінами. Найбільш наочно процеси світової інтеграції помітні в економічній сфері, що дає підстави стверджувати про економічну природу глобалізації, вбачаючи її передовсім у побудові світової економічної системи, яка об'єднує національні економіки в процесі світового розподілу праці, включає їх у систему міжнародного обміну. При цьому постіндустріальне суспільство виростає з індустріального, є його продовженням водночас запереченням. Подібно до того, як на стародавні фрески в подальші епохи наносяться нові зображення, пізніші суспільні явища накладаються на попередні шари, стираючи деякі риси і формуючи образ суспільства як конкретно-історичної цілісності. У основі глобальної економіки - лежить не тільки транснаціональні корпорації, світова торгівля та розподіл праці між регіонами планети, адже - подібна ситуація мала місце вже в індустріальному суспільстві. У економічній сфері відбуваються процеси настільки тісної інтеграції, що вся світова економіка</p>	<p>С.131-134 Дослідження соціальних процесів суспільствах, що вступили в епоху «постсучасності», зроблені як в рамках соціології (Е. Гідденс, З. Бауман), так і у філософії постмодернізму (Ж. Бодрійяр, Ж. Дельоз, Ж. Ліотар), виявили низку невідповідностей реалій постсучасного суспільства тим прогнозам, які були зроблені наприкінці ХХ століття.</p> <p>Розглядаючи нове суспільство з позицій інституційного критерію, сучасні спостерігачі найчастіше визначають його як суспільство «глобальне». Згідно з Ульріхом Беком, дане поняття означає, що ми вже живемо у взаємопов'язаному мегасуспільстві в тому сенсі, що уявлення про замкнені простори перетворилося на фікцію. Жодна країна чи навіть група країн не може відгородитися в своєму функціонуванні від інших. Різні форми економічної, культурної, політичної взаємодії конвергують один з одним, тому самоочевидні цінності західної моделі розвитку доводиться доводити і виправдовувати наново. Глобалізація передбачає процеси, в яких національні держави та їхній суверенітет вплітаються в павутину транснаціональних акторів і підкоряються їх владним можливостям, пріоритетам та ідентичності.</p> <p>На думку Е. Гідденса, глобалізацію слід розглядати насамперед як процес інтенсифікації соціальних відносин, які пов'язують віддалені частини світу таким чином, що локальні феномени формуються під впливом подій, котрі відбуваються на великій від них відстані, тоді як глобальні значною мірою визначаються локальними змінами. Найбільш наочно процеси світової інтеграції помітні в економічній сфері, що дає підстави стверджувати про економічну природу глобалізації, вбачаючи її передовсім у побудові світової економічної системи, яка об'єднує національні економіки в процесі світового розподілу праці, включає їх у систему міжнародного обміну. При цьому постіндустріальне суспільство виростає з індустріального, є його продовженням водночас запереченням. Подібно до того, як на стародавні фрески в подальші епохи наносяться нові зображення, пізніші суспільні явища накладаються на попередні шари, стираючи деякі риси і формуючи образ суспільства як конкретно-історичної цілісності. У основі глобальної економіки - не лише транснаціональні корпорації, світова торгівля та розподіл праці між регіонами</p>

стає єдиною системою, тим об'єктом, котрий відповідає всім трьом критеріям постсучасності - хаотичності, системності, надмірності. Глобальна економіка проникає в усі сфери соціального життя і навіть у приватне життя кожного індивіда. Масове індустріальне виробництво, яке засноване на екстенсивній переробці природних ресурсів і складало економічний стрижень попереднього соціального типу, в постіндустріальному суспільстві не зникло: навпаки - обсяги такого виробництва щорічно збільшуються, зростає і споживання природних ресурсів. Проте, в рамках міжнародного розподілу праці, що є одним з основоположних принципів глобальної економіки, таке виробництво винесене за межі розвинених країн і зосереджене в регіонах, що володіють дешевими трудовими ресурсами. В рамках глобальної економіки такий вихід виявився більш економічно обґрунтованим, ніж впровадження роботизації виробництва, яке передбачали футурологи класичної постмодерної теорії 60- 80-х років минулого століття. В результаті виробництво перестало бути проблемою сучасної економіки і не буде нею принаймні до вичерпання основних природних ресурсів планети, тобто щонайменше ще 40-50 років. Високі технології Заходу і дешева робоча сила країн третього світу дозволяють виробляти товари в кількостях, небачених в умовах класичного індустріального суспільства. Таким чином, постмодерне суспільство стає суспільством тотального перевиробництва. Головним завданням стає знаходження відповіді на питання, куди подіти вироблений товар, як заохотити людей споживати товари у все зростаючій кількості. Перед соціальною системою постає проблема виробництва споживачів, розв'язання якої стимулює розвиток невиробничої сфери, сфери послуг (у постіндустріальних суспільствах у даній сфері зайнято понад 55% працездатного населення). **Не дивлячись** на те, що значна частина такого населення нічого не виробляє, вона беруть участь у процесі споживання.

Другим розв'язанням цієї проблеми є створення системи кредиту, що дозволяє індивідам перейти від системи відкладеного споживання (накопичення) до системи відкладеної розплати. Третім механізмом виробництва споживачів є збільшення числа власників, які одержують прибуток від вкладення капіталу. Значна частина мешканців постіндустріальних країн (передовсім середній клас) в тій чи іншій формі (через банківські внески, придбання акцій, облігацій тощо) є власниками крупних комерційних структур, отримуючи від їхньої діяльності прибуток як дивіденди. Таким чином, більшість громадян виявляються залучено в глобальну економіку не тільки як працівники, що продають свою працю, але і як господарі виробництва, що робить їх положення амбівалентним, а залученість в економічну систему - набагато глибшою. Внаслідок цього сучасна

планети - адже подібна ситуація мала місце вже в індустріальному суспільстві. У економічній сфері відбуваються процеси настільки тісної інтеграції, що вся світова економіка стає єдиною системою, тим об'єктом, котрий відповідає всім трьом критеріям постсучасності - хаотичності, системності, надмірності. Глобальна економіка проникає в усі сфери соціального життя і навіть у приватне життя кожного індивіда. Масове індустріальне виробництво, яке засноване на екстенсивній переробці природних ресурсів і складало економічний стрижень попереднього соціального типу, в постіндустріальному суспільстві не зникло: навпаки - обсяги такого виробництва щорічно збільшуються, зростає і споживання природних ресурсів. Проте, в рамках міжнародного розподілу праці, що є одним з основоположних принципів глобальної економіки, таке виробництво винесене за межі розвинених країн і зосереджене в регіонах, що володіють дешевими трудовими ресурсами. В рамках глобальної економіки такий вихід виявився більш економічно обґрунтованим, ніж впровадження роботизації виробництва, яке передбачали футурологи класичної постмодерної теорії 60- 80-х років минулого століття. В результаті виробництво перестало бути проблемою сучасної економіки і не буде нею принаймні до вичерпання основних природних ресурсів планети, тобто щонайменше ще 40-50 років. Високі технології Заходу і дешева робоча сила країн третього світу дозволяють виробляти товари в кількостях, небачених в умовах класичного індустріального суспільства. Таким чином, постмодерне суспільство стає суспільством тотального перевиробництва. Головним завданням стає знаходження відповіді на питання, куди подіти вироблений товар, як заохотити людей споживати товари у все зростаючій кількості. Перед соціальною системою постає проблема виробництва споживачів, розв'язання якої стимулює розвиток невиробничої сфери, сфери послуг (у постіндустріальних суспільствах у даній сфері зайнято понад 55% працездатного населення). **Незважаючи** на те, що значна частина такого населення нічого не виробляє, вона беруть участь у процесі споживання. Другим рішенням цієї проблеми є створення системи кредиту, що дозволяє індивідам перейти від системи відкладеного споживання (накопичення) до системи відкладеної розплати. Третім механізмом виробництва споживачів є збільшення числа власників, які одержують прибуток від вкладення капіталу. Значна частина мешканців постіндустріальних країн (передовсім середній клас) в тій чи іншій формі (через банківські внески, придбання акцій, облігацій тощо) є власниками крупних комерційних структур, отримуючи від їхньої діяльності прибуток як дивіденди. Таким чином, більшість громадян виявляються залучено в глобальну економіку не тільки як

економічна система вже не може описуватися в термінах класичного капіталізму, оскільки власниками більшості сучасних корпорацій, чиї акції торгуються на фондових ринках, а активи утворюють кістяк сучасної глобальної економіки, є десятки мільйонів представників середнього класу.

Всі три механізми окрім виконання свого безпосереднього економічного завдання, розв`язують ще одну проблему - вписують кожного індивіда в межі інституту глобальної економіки. Однак саме по собі створення широкого прошарку платоспроможних споживачів ще не гарантує збуту вироблених товарів. Тому все більшого значення набуває специфічна галузь економіки, що займається виробництвом і розподілом нових потреб індивідів. Про значення даної галузі в сучасній економіці говорить той факт, що витрати на рекламу і PR у найбільших корпораціях, котрі виробляють товари масового споживання, перевищують 30% від річного бюджету і впритул наближаються до витрат на виробництво. Цілком імовірно, що вже в найближчому майбутньому саме вони стануть основною витратною статтею.

працівники, що продають свою працю, але і як господарі виробництва, що робить їх положення амбівалентним, а залученість в економічну систему - набагато глибшою. Внаслідок цього сучасна економічна система вже не може описуватися в термінах класичного капіталізму, оскільки власниками більшості сучасних корпорацій, чиї акції торгуються на фондових ринках, а активи утворюють кістяк сучасної глобальної економіки, є десятки мільйонів представників середнього класу.

Всі три механізми окрім виконання свого безпосереднього економічного завдання, розв`язують ще одну проблему - вписують кожного індивіда в межі інституту глобальної економіки. Однак саме по собі створення широкого прошарку платоспроможних споживачів ще не гарантує збуту вироблених товарів. Тому все більшого значення набуває специфічна галузь економіки, що займається виробництвом і розподілом нових потреб індивідів. Про значення даної галузі в сучасній економіці говорить той факт, що витрати на рекламу і PR у найбільших корпораціях, котрі виробляють товари масового споживання, перевищують 30% від річного бюджету і впритул наближаються до витрат на виробництво. Цілком імовірно, що вже в найближчому майбутньому саме вони стануть основною витратною статтею.